

*Донець В. Р.,  
студентка,  
Національний університет «Одеська юридична академія»*

**ПОЛІТИКА ПОЗИТИВНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЩОДО  
ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ НА СУЧАСНОМУ  
ЕТАПІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА**

Одним з основних принципів міжнародного захисту прав людини є рівноправність жінок і чоловіків. Вона полягає в забороні будь-якої дискримінації за статевою ознакою.

У сучасних міжнародних відносинах особливої уваги набуває проблема забезпечення цього принципу та його інтегрування в усі сфери суспільного і державного життя держав. На міжнародному рівні приймаються нормативно-правові документи, які розробляються на засадах забезпечення принципу рівності жінок і чоловіків, положення яких є обов'язковими для реалізації. Утвердження гендерної рівноваги є основою для демократичного суспільства та важливою передумовою стійкого громадського розвитку. Гендерні перетворення відбуваються на світовому і національних рівнях, вони зумовлені глобалізаційними процесами, демократизацією і гуманізацією суспільного життя.

На сьогоднішній день існує велика кількість міжнародних договорів та документів, які сприяють утвердженню гендерної рівноваги, основоположними документами виступають Конвенція ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.), Пекінська декларація і Платформа дій (1995 р.), документи Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН з питань гендерної рівності (2000 р.), Декларація Тисячоліття (2000 р.) та ін.. Ці документи стали фундаментом у процесі утвердження принципу рівності жінок і чоловіків та основою формування єдиної глобальної гендерної політики.

З 1970-х років спеціальні закони з рівних прав і можливостей ухвалено в Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Франції, Німеччині та інших країнах. У руслі цих процесів намагається рухатись й Україна: протягом 1999 — 2005 років до Верховної Ради в порядку законодавчої ініціативи подано шість законопроектів з гендерної рівності.

Принципи та механізми забезпечення гендерної рівності в усіх країнах характеризуються різними підходами, це залежить від рівня демократизації суспільства та їх ціннісних традицій, саме від цього залежить рівень ефективності запроваджуваних дій. Саме досвід європейських країн вважається найрезультативнішим по запровадженню позитивної дискримінації: досягненні рівної економічної незалежності жінок і чоловіків (скорочення в різності оплати праці, розвиток жіночого підприємництва, соціальний захист); заходи які б сприяли гармонійному поєднанню трудової, особистісної та сімейної сфер життя (мобільність робочих контрактів, збільшення кількості послуг з догляду за дітьми та престарілими); залучення чоловіків та жінок до рівної участі в процесі прийнят-

тя рішень (політична активність, в економічній та бізнесі, науці та сучасних технологіях); викоринення насилля; ліквідація гендерних стереотипів в усіх сферах суспільної взаємодії (в освіті, ринку праці, ЗМІ); пропаганда принципів гендерної рівності в країнах – не членах ЄС.

Однак, особливої уваги заслуговують позитивні дії, які спрямованні на утвердження гендерної рівноваги у політичному житті країн. Забезпечення рівної політичної участі чоловіків та жінок здійснюється за принципом паритетної демократії, який реалізується за допомогою впровадження квотування – це тимчасові заходи, які використовуються для усунення фактичної нерівності в політичній сфері та можуть бути ліквідовані після досягнення гендерного паритету. Квотування не є обов'язковим для всіх держав але воно дозволяє на якийсь час встановити певний гендерний баланс, котрий дозволить репрезентувати інтереси всіх верств населення. Квотування може здійснюватись шляхом запровадження їх у політичних партіях через розподіл місць між чоловіками та жінками у списках самої партії та котами, які запроваджуються законодавчо, вона визначає відсоток місць які мають посісти жінки в парламенті. До негативних наслідків введення квот відносять можливий потаємний конфлікт між чоловіками та жінками, ставиться під питання кваліфікація кандидатів та жінки можуть почуватися неповноправними на обійнятих посадах. А перевагами квотування стає подолання нерівності не тільки у політичному житті, а й загалом встановлення гендерного балансу у суспільстві.

Законодавством України передбачена концепція впровадження «позитивних дій», яка втілена у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків», цей закон передбачає можливість введення тимчасових спеціальних заходів як на державному, так і на недержавному рівнях (підприємствах, організацій, установ). Однак Закон не вказує, які конкретно позитивні дії повинні впроваджуватись, а лише абстрактно передбачає можливість їх впровадження і це є наслідком того, що в Україні позитивні дії фактично не використовуються. Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок рекомендував Україні розпочати активне використання позитивних дій в усіх сферах суспільного життя. Насамперед це стосується введення тимчасових квот, оскільки існує недостатня представленість жінок у вищих владних структурах та сферах суспільного життя по відношенню до кіль-

кісних демографічних показників, що спричиняє недостатнє врахування інтересів великої частини населення. Тому у виробленні наступної програми позитивних дій потрібно врахувати багато факторів, які посприяють їх результативному впровадженню, таких як: розробка «позитивних дій» за міжнародними стандартами з чітким планом їх реалізації; вироблення чіткої стратегії з проведення інформаційно-освітньої компанії серед державних службовців та громадян; потрібен змістовний моніторинг всіх сфер суспільного життя де виявленні чи потенційно можуть виникнути дискримінаційні дії чи не вигідне становище чоловіків та жінок.

Проте, не можна казати, що виконання задекларованих на міжнародному рівні заходів подолання гендерної дискримінації проходить без проблем та суперечностей в усіх державах світу. Так, забезпечення гендерної рівності в повному обсязі виконується в провідних державах ЄС, особливо в державах Північної Європи (Швеція, Фінляндія, Данія) і навіть в США, особливо в Ізраїлі (де жінки займають солідні посади на військові звання). Також можна погодитись, що в певному ступені проблема ліквідації гендерної нерівності дискутується в уряді нашої держави, хоча, на мій особистий погляд, дана проблема не є принципово актуальною для достатньої маси українських жінок, деякі з котрих взагалі не мають уявлення про існування даної проблеми, не бачать будь-яких принципових обмежень у власному соціальному положенні в сучасних умовах, що певним чином викликано наявністю більш суттєвих для них проблем соціально-економічного характеру. Проте, якщо взяти до уваги неєвропейські держави, особливо держави Близького (Сирія, Йорданія), Середнього (Іран, Пакистан, Афганістан), деякі держави Південно-Східної Азії (Малайзія), де в силу культурних, релігійних, ментальних особливостей народів (на які вони мають не менш повне право, згідно Статуту ООН, оскільки фундаментальними свободами є у тому числі свобода думки, релігії, вірувань) зовсім не розглядається проблема ліквідації гендерної нерівності, і де домінування чоловіків над жінками (особливо серед представників ісламу) сприймається самими жінками як необхідність або «благодать». Досить специфічним є також положення жінок і навіть чоловіків в будистських державах, де нерівність не тільки в гендерному відношенні, але й в кастовому, яка набувається людиною з народження (один з факторів відставання Індії від провідних держав світу). Тобто ми бачимо, що спостерігається

протиріччя міжнародно-правових норм з приводу ліквідації гендерної нерівності з фундаментальними свободами, які дозволяють свободу думки, релігії, вірувань, що мають пряме відношення до особливості життя, положення жінок та чоловіків в певних державах, де гендерна нерівність є традиційним та узгодженим явищем серед жінок та чоловіків.

Забезпечення принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в усіх сферах суспільно-політичного життя шляхом впровадження ефективної гендерної політики позитивних дій призведе до розвитку демократичних та гуманістичних засад в країні та стане поштовхом до більш активної розбудови громадянського суспільства. Хотілось би зазначити, що міжнародно-правові норми у питаннях ліквідації гендерної рівності повинні бути гнучкими, не суперечити фундаментальним свободам населення певних держав.

Отже, пріоритети гендерної політики України перекликаються з політикою Європейського Союзу та по досягненню гендерного балансу шляхом впровадження політики «позитивних дій», що звійсно сприятиме інтеграції України у європейську спільноту.